

КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ

по

Човекът и обществото

за 3. клас

«ДОМИНО» ЕООД

Съдържание

КАКВО ЗНАЕТЕ ЗА СВЕТА ОКОЛО ВАС	3
1. НАШАТА РОДИНА.....	4
2. ЧОВЕКЪТ И ОБЩЕСТВОТО	5
3. ПРАЗНИЦИ И ОБИЧАИ	6
4. ПРЕД КАРТАТА НА БЪЛГАРИЯ.....	7
5. БЪЛГАРИЯ – ЧАСТ ОТ ЕВРОПА	8
8. РАВНИНА И НИЗИНИ	9
9.-10. ПЛАНИННИТЕ В БЪЛГАРИЯ – 1. И 2. ЧАСТ	10
13. ВОДНОТО БОГАТСТВО НА БЪЛГАРИЯ.....	11
14. ПОЧВИ И РАСТИТЕЛЕН СВЯТ	12
15. ЖИВОТИНСКИ СВЯТ.....	13
18. ПРИРОДНИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ.....	14
20. ДА ОПАЗИМ ПРИРОДАТА	15
21. ТРУДОВАТА ДЕЙНОСТ НА ХОТАТА.....	16
22. МАШИНИТЕ В ТРУДОВАТА ДЕЙНОСТ НА ХОРАТА.....	17
23. ТРУДОВАТА ДЕЙНОСТ В УСЛУГА НА ДРУГИТЕ	18
24. ТРУДОВИ ДЕЙНОСТИ В ТУРИЗМА И ОТДИХА.....	19
25. ТРУДОВА ДЕЙНОСТ И ОКОЛНА СРЕДА	20
29. ВРЪЗКИ С МИНАЛОТО	21
31. ОБЩЕСТВОТО НА ТРАКИТЕ.....	22
32. ТРАКИЙСКА КУЛТУРА	23
33. СЛАВЯНИТЕ И ДРЕВНИТЕ БЪЛГАРИ	24
34. СЪЗДАВАНЕ И УКРЕПВАНЕ НА БЪЛГАРСКАТА ДЪРЖАВА	25
37. БЪЛГАРИЯ – ХРИСТИЯНСКА ДЪРЖАВА	26
38. ЦАР СИМЕОН ВЕЛИКИ	27
41. ЗАЛЕЗЪТ НА ПЪРВАТА БЪЛГАРСКА ДЪРЖАВА	28
44. ВЪЗХОДЪТ НА ВТОРАТА БЪЛГАРСКА ДЪРЖАВА.....	29
45. ЗАЛЕЗЪТ НА ВТОРОТО БЪЛГАРСКО ЦАРСТВО.....	30
49. БЪЛГАРИТЕ В ОСМАНСКАТА ИМПЕРИЯ	31
50. НАРОДНИТЕ БУДИТЕЛИ.....	33
51. АПОСТОЛИТЕ НА ОСВОБОЖДЕНИЕТО	35
52. АПРИЛСКОТО ВЪСТАНИЕ	36
55. ОСВОБОЖДЕНИЕТО НА БЪЛГАРИЯ	37
61. КАКВО НАУЧИХ ЗА ПРИРОДАТА И ХОРАТА НА БЪЛГАРИЯ	38
ГОДИШНО ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ	39

КАКВО ЗНАЕТЕ ЗА СВЕТА ОКОЛО ВАС

Вид на урока: начален преговор

Основна дидактическа цел на урока: диагностика на входното ниво

Задача: Учениците

- да си припомнят изученото във 2. клас по околния свят.

Умения: да разказват, да коментират, да посочват примери за живота в родния край, работа с изображения и карта.

Методи на преподаване: беседа, разказ, дискусия

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото” за 3. клас, електронен вариант на учебника, атлас по „Човекът и обществото” за 3. клас, географска карта на България

Насоки, коментари и препоръки

Урокът може да започне с припомняне на изученото по околния свят във 2. клас. Използват се снимките и въпросите в учебника. Те представят обобщено най-важното от учебното съдържание във 2. клас.

Тематично снимките и въпросите в урока се отнасят до семейството, живота на хората в социалната среда, живот в населеното място и живот сред природата. Отговорите на въпросите могат да се излагат писмено в тетрадката или устно пред класа.

Снимките към урока се използват за онагледяване, като някои от тях са свързани със задачи от урока.

Добре е учениците да се насочват от учителя да разказват, да коментират, да посочват примери за живота на хората, за членовете на своето семейство, за празниците и обичаите, които се празнуват в родния край. Желателно е всеки ученик да посочи своето родно място в атласа под наблюдението на учителя.

Чрез отговорите на въпросите към урока се цели учениците да покажат знанията и отношението си към околния свят.

Въпросите в урока са със структуриран отговор и със свободен отговор. При въпросите с отворен отговор се очаква учениците сами да оформят и да напишат отговор на въпроса.

1. НАШАТА РОДИНА

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да осмислят понятието родина и да се формира българско самосъзнание.

Задачи: Учениците

- да познават мястото на България в Европа и на Балканския полуостров;
- да разпознават националните символи и тяхното значение;
- да разбират своята принадлежност към българския народ и страна.

Умения: работа с карта и изображения.

Методи за преподаване и за учене: беседа, разказ, презентация.

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

Урокът може да започне с беседа, чрез която учителят да установи как разбират децата думата „родина“, с какво я свързват, как я различават. С помощта на тези знания се разширяват знанията за разположението на България на Балканския полуостров и в Европа. За тази цел се използват атлас и карта. Обяснява се, че територията на българската държава в миналото е била много по-голяма в сравнение с днешната. Достигала е до три морета - Егейско (Бяло), Черно и Адриатическо. Ние обичаме родината си не защото е голяма или малка, а защото е наша. Тук може да се приложат понятията „полуостров“ и „континент“. Урокът продължава със затвърдяване на знанията на учениците за националните символи – знаме, герб, химн. Учителят изяснява съдържанието на думата герб. Чрез задача 2 от учебната тетрадка се анализират елементите на герба и тяхната символика. От учебника или учебната тетрадка (задача 3) се прочита откъс от химна на Република България. Учениците с помощта на учителя определят географските обекти, които са символи на България: Мизия, Добруджа, Тракия и Македония. На учениците се поставя задача да се определят епитетите в текста на химна, с които е описана родината. Те могат да помислят над въпроса защо този текст е избран да бъде за химн на страната и да споделят какви чувства предизвиква у тях. Учителят задава въпроса знаят ли в какви случаи и кога се изпълнява химнът на държавата и как трябва да се слуша. На картата се посочва днешната столица на България. Накратко се споменават и се посочват на картата предишните столици на България: Плиска, Преслав, Охрид, Търново.

Последният елемент от урока е посветен на връзките на България с останалите страни. Учителят, с помощта на карта, посочва съседните на България държави. Обяснява, че нашето минало често се е преплитало: страните, воювали една срещу друга, понякога са си помагали. След това се преминава към България в съвременния свят. На учениците се обяснява, че нашата страна е член на различни съюзи. Един от тях е Европейският съюз, в който България членува от 2007 г.

На учениците може да се даде следният проект: да проучат и да направят табло с българските столици: Плиска, Преслав, Охрид, Търново, София.

За домашна работа: учениците да научат в коя област, община и селище е тяхното училище.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка. За затвърждаване на материала: да се реши задача 1 от учебната тетрадка.

2. ЧОВЕКЪТ И ОБЩЕСТВОТО

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да осмислят как се формира обществото, а също така правата и задълженията на всеки в обществото.

Задачи. Учениците

- да различават различните групи в обществото;
- да осъзнават себе си като част от няколко групи в обществото, например семейство, клас и др.;
- да знаят, че правилата в обществото са задължителни за всички.

Умения: работа с изображения.

Методи за преподаване и за учене: беседа.

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

На учениците се обяснява, че обществото включва групи от хора с общи интереси, цели и задачи, които живеят, работят или се забавляват заедно. Дават се примери, като най-малката група е семейството. Като други обществени групи се посочват класът в училище, спортният отбор, клуб, музикален състав и други. На учениците се предоставя възможност сами да посочат кои са задълженията им като членове на класа и кое ги обединява в общност. Учителят може да обясни, че хората се обединяват, за да постигат по-добри резултати, за да си помагат в решаването на сложни задачи, да създават нови неща и да се забавляват. Използват се илюстрации за разглеждане на различните групи в обществото. От учебната тетрадка чрез задача 1 може да се определят елементите на различни групи: облекло, дейност. Обяснява се, че всеки човек може да бъде член на различни обществени групи. Важно е да се акцентира, че всички граждани имат еднакви права и задължения. На учениците се разяснява, че хората се различават по религия, култура, език, но всички са граждани на Република България. Жители на други държави и членове на български общности в чужбина имат право да получават българско гражданство.

В края на урока учениците могат да решат задача 3 от учебника.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка. За домашна работа могат да се дадат задачи 2 и 3 от тетрадката.

3. ПРАЗНИЦИ И ОБИЧАИ

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: учениците да разберат, че официалните празници са за всички граждани на страната, а битовите се празнуват по избор в зависимост от религиозната принадлежност.

Задачи. Учениците

- да различават официалните (държавни) от битовите празници;
- да познават официалните празници на Република България;
- да знаят най-важните битови празници на различните религиозни и етнически групи в страната;
- да развиват чувство на разбиране и толерантност към другия.

Умения: работа с изображения и текст.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация.

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

Урокът може да започне с въпрос към учениците кои официални празници познават. Желателно е да бъде показан илюстративен материал, който ще помогне в отговора. По този начин, чрез беседа, могат да бъдат определени базовите знания на учениците по темата. Основните национални празници са свързани с бележити дати от българското минало: 3 март – Освобождението от османско владичество, 1 май – Ден на труда, 24 май – Ден на славянската писменост и култура, 6 септември – Съединението на българските земи, 22 септември – обявяване независимостта на България. След това може да бъде зададен въпросът кои други народи освен българите живеят в нашата страна. Учителят запознава учениците с основните християнски празници, а също така с празниците на евреи, арменци, мюсюлмани. Тази част от урока може да премине в беседа, тъй като се предполага, че учениците имат познания относно празнуването на Коледа и Великден. Децата могат да споделят как празнуват тези празници техните семейства. Същото се отнася и за празниците на другите народи, ако в класа има техни представители. Тук учителят би могъл да отбележи, че част от празниците водят своето начало от предхристиянския (езически) период: кукери, нестинари, русалии. В помощ на учителя може да се използва презентация, която да покаже отбелязването на различните празници. Важно е да се отбележи, че днес има фолклорни групи, които се занимават с възстановяване на народните празници и техните чествания. Все повече млади хора участват в тези възстановки.

За домашна работа на учениците може да се даде да напишат разказ на техния близък, който си спомня честването на някой от празниците в своето детство.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка

Учебна тетрадка. По време на час могат да бъдат решени задачи 3 или 4.

4. ПРЕД КАРТАТА НА БЪЛГАРИЯ

Вид на урока: нови знания

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да придобият основни знания и умения за работа с географската карта.

Задачи: Учениците

- да знаят определение за географска карта;
- да усвоят начални умения за разчитане на географската карта;
- да назовават основните и междинните посоки на света;
- да показват основните и междинните посоки на света по географската карта.

Основни понятия: *географска карта, условни знаци, държавна граница* (от речника)

Умения: работа с географска карта и умения за разчитането ѝ.

Методи на преподаване: беседа, разказ

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото” за 3. клас, електронен вариант на учебника, учебна тетрадка и атлас по „Човекът и обществото” за 3. клас, природна географска карта на България

Насоки, коментари и препоръки

На учениците се поставя въпросът „За какво можем да използваме географската карта?”. Чрез него се цели да се провокира мисловната дейност у учениците, да привеждат примери от ежедневието, кога използват географска карта.

В началото на урока учителят дава определение за географска карта. Тук е удачно той да покаже различни географски карти и да акцентира върху това, че всички карти са представени върху плоскост. Трябва да се посочи практическата стойност на географската карта в живота и познавателната дейност на хората.

Друг акцент в урока е изграждането на умения у учениците за разчитане на географската карта. Добре е учителят да изчертае на дъската различни условни знаци, като пояснява каква информация дава всеки един от тях, а учениците да ги пречертаят и да ги надпишат в тетрадките си. Да се разясни на учениците, че те се представят на географската карта в легенда. Да им се даде възможност да показват по географската карта различни условни знаци. Чрез предварително подготвена презентация от учителя може да им бъдат показани формите на релефа, а учениците да ги показват (визуализират) на географската карта и да назовават с какви цветове са отбелязват.

След това учителя преминава към посоките на света. Той запознава учениците с основните и междинните посоки, като ги изчертава на дъската, надписва ги и ги назовава, а учениците ги записват в учебната тетрадка. След това ги показва и ги назовава на географската карта, а учениците посочват и назовават поименно посоките на света с помощта атласа.

След като са изяснени първите два акцента от урока, идва ред учителят да обясни какво представляват държавните граници и какви биват (водни и сухоземни), посочва и условния знак, с който се отбелязват на географската карта.

Добре е да се представи една предварително подготвена презентация от учителя на България и съседните държави, а учениците да изпишат имената на обектите, с които граничи България, в учебната тетрадка. Друг вариант е, ако учителят може, да изчертае границите на България, да го направи на дъската и да надпише съседните държави. Да се даде възможност на учениците да показват границите и да назовават съседните държави по географската карта.

Контрол: индивидуални отговори, работа по географска карта, изпълнение на задачите от учебната тетрадка и от рубриката в учебника след урока „Помисли и отговори”.

Домашна работа: Удачно е да се дадат зад. 3 от учебната тетрадка и зад. 4 от учебника след урока, тъй като изискват повече време за изпълнение.

5. БЪЛГАРИЯ – ЧАСТ ОТ ЕВРОПА

Вид на урока: упражнение

Основна дидактическа цел на урока: Да се формират основни пространствени представи за разположението на континента и полуострова, на който живеем.

Задачи: Учениците

- да знаят как кръстопътното местоположение на България е оказало влияние върху нейното развитие в миналото и днес;
- да се ориентират по географската карта за местоположението на България на Балканския полуостров и в Европа;
- да дават примери за връзките на България със света.

Основни понятия: *континент и полуостров* (от речника)

Умения: Ориентират се за местоположението на България в Европа и на Балканския полуостров.

Методи на преподаване: беседа, дискусия

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото” за 3. клас, електронен вариант на учебника, учебна тетрадка и атлас по „Човекът и обществото” за 3. клас, географска карта на Европа

Насоки, коментари и препоръки

Учителят разяснява на учениците какво показва географското положение на България, след което обяснява къде е разположена тя на Балканския полуостров и в Европа. Изяснява новите понятия *континент* и *полуостров*. За да разберат учениците по-добре тези понятия, е добре учителят да сложи карти на Европа и на Балканския полуостров, като им постави следния въпрос: „Кое е общото и различното между тях?”. След като посочат приликите и разликите, учителят обобщава и прави изводите.

След това той трябва да насочи вниманието на учениците към връзките на България със света. Трябва да разясни значението на пътищата за развитието на туризма, икономическото и културното сътрудничество с европейските страни.

Добре е да се обясни с примери как кръстопътното ни разположение е оказало влияние за заселването на нашите земи още от дълбока древност и е определяло съдбата на българския народ в миналото.

Трябва да се даде възможност на учениците да излизат пред географската карта и да очертават границите на континента Европа и на Балканския полуостров.

Учителят може да постави задача на учениците да съставят различни маршрути за екскурзия в Европа с помощта на географската карта от атласа.

Да се даде възможност на учениците да намерят и да назоват столиците на съседните ни държави с помощта на атласа и географската карта в класната стая.

След това се преминава към решаването на теста от урока.

Контрол: индивидуални отговори, работа по географска карта, изпълнение на задачите от рубриката в учебника след урока „Помисли и отговори”.

Домашна работа: Добре е да се разработи задачата проект, която е след урока в учебника.

8. РАВНИНА И НИЗИНИ

Вид на урока: нови знания

Основна дидактическа цел на урока: Да се формират пространствени представи за разположението на основни земни форми в България.

Задачи: Учениците

- да се ориентират по цветовете на географската карта за местоположението на основни земни форми;
- да описват основни характеристики на земни форми – низина и равнина;
- да назовават най-голямата низина и равнина в България.

Основни понятия: *релеф, низина, котловина (поле), полезни изкопаеми* (от речника)

Методи на преподаване: беседа, разказ

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото” за 3. клас, електронен вариант на учебника, учебна тетрадка и атлас по „Човекът и обществото” за 3. клас, географска карта на България

Насоки, коментари и препоръки

Учителят може да започне урока с въвеждащ въпрос към учениците – „Къде се намира житницата на България?”, и те да отговорят, като използват атласа. След като я покажат, учителят дава пояснения защо земната повърхност не е гладка и равна навсякъде. С помощта на цветовете им насочва вниманието как се изобразяват земните форми на географската карта. Тук трябва да им обясни понятията релеф, низина, равнина, котловина (поле). По картата им очертава в кои части на България се намират равнинно-низинните територии, а учениците ги търсят в атласа.

Необходимо е учениците да разберат различията в понятията низина и равнина по отношение на тяхната надморска височина.

Учителят дава основни характеристики и информация за разположението на Дунавската равнина, Горнотракийската низина и Задбалканските котловини, като използва географската карта, след което учениците трябва да ги открият в атласа.

Учителят изяснява причините за големия брой на селищата в равнинно-низинните територии, особеностите на живот и трудовата дейност на хората в тези земи.

Може да им постави задача да посочат по географската карта родния си край и да кажат върху каква земна форма е разположен.

Чрез нюансите на зеления цвят по географската карта учениците да изградят умение да се ориентират за разположението на равнинно-низинните територии на България.

Контрол: индивидуални отговори, работа по географска карта, изпълнение на задачите от учебната тетрадка и рубриката в учебника след урока „Помисли и отговори”.

Домашна работа: Добре е да се дадат зад.3 и зад. 4 от учебната тетрадка, тъй като изискват повече време за отговор и изпълнение.

9.-10. ПЛАНИНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – 1. И 2. ЧАСТ

Вид на урока: нови знания

Основна дидактическа цел на урока: Да се формират знания и умения у учениците да описват повърхнината на България. Да показват най-големите български планини и да назовават имената им.

Задачи: Учениците

- да се ориентират по цветовете на географската карта за местоположението на планините;
- да описват основни характеристики на природните обекти планини;
- да назовават имената на най-големите български планини;
- да показват най-големите български планини на географската карта.

Основни понятия: *планина, било, връх, подножие* (от речника)

Методи на преподаване: беседа, разказ

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото” за 3. клас, електронен вариант на учебника, учебна тетрадка и атлас по „Човекът и обществото” за 3. клас, природна карта на България, презентация

Насоки, коментари и препоръки

Учителят може да започне урока, като въведе учениците в географско мислене чрез поставения в началото на урока въпрос „С какво ни привличат планините?”. След кратката дискусия учителят преминава към изясняването на другите земни форми на релефа – планините.

Добре е чрез рисунки, които чертае на дъската, да покаже на учениците кои са основните части на планината. Впоследствие трябва да насочи вниманието им към нюансите на цвета, с който се представят планините на географската карта.

За да се покаже природното лице на страната ни, с помощта на географската карта на учениците се поставя въпрос да открият в кои части на България са използвани повече цветове. Оттук те трябва да стигнат до извода, че релефът на България е разнообразен и следва да покажат най-големите български планини – Стара планина, Витоша, Рила, Пирин, Родопи, и техните върхове на географската карта.

След това учителят насочва вниманието на учениците към условията за живот в планините и посочва по географската карта отделни селища. Представя трудовите дейности в планините чрез предварително подготвена презентация и поставя въпрос пред учениците да отговорят устно в кои територии на България се развиват повече трудови дейности – в равнинно-низинните или планинските.

За затвърдяване на новите знания се решават задачите от учебната тетрадка и въпросите от рубриката „Помисли и отговори” след урока в учебника.

Контрол: индивидуални отговори, работа по географска карта, изпълнение на задачите от учебната тетрадка и рубриката в учебника след урока „Помисли и отговори”.

Домашна работа: Добре е да се даде зад. 4 от учебната тетрадка от 1. и 2. част на уроците за планините в България, тъй като изискват повече време за изпълнение.

13. ВОДНОТО БОГАТСТВО НА БЪЛГАРИЯ

Вид на урока: нови знания

Основна дидактическа цел на урока: да се формират пространствени представи за разположението на водното богатство на България (реки, езера, подземни води, Черно море)

Задачи: Учениците

- да научат кои са най-големите български реки;
- да се ориентират по цветовете и условните знаци на картата за местоположението на големите реки на България;
- да се ориентират по цветовете и условните знаци на картата за местоположението на описаните езера и минерални води в България;
- да продължи формирането на умения у учениците за работа с географска карта.

Основни понятия: *извор, устие, езеро, язовир, пролом* (от речника)

Методи на преподаване: беседа, разказ

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото” за 3. клас, електронен вариант на учебника, учебна тетрадка и атлас по „Човекът и обществото” за 3. клас, природна карта на България, презентация

Насоки, коментари и препоръки

Въвеждането в новата тема може да стане със задаването на въпроси, чрез което учителят ще установи какво разбират учениците под „водно богатство”.

Различните видове води могат да бъдат представени в презентация, подготвена от учителя. След това е добре да се изяснят понятията от речника.

Уточняват се условните знаци по картата, с които се отбелязват различните водни обекти. Учителят обръща специално внимание на учениците как се показва река по карта – от извор към устие. След това започва да показва по картата най-дългата, най-пълноводната река и други по-големи реки в България, а учениците ги визуализират (показват) в атласа.

Трябва да се направи характеристика на реките (режим на реките) и да се изясни на учениците значението на речните води за България.

Отново чрез презентация учителят може да представи описаните в урока езера, а след това да ги покаже по картата и учениците да ги открият в атласите си. Трябва да им обърне внимание в кои български планини има най-много ледникови езера и защо.

Оттам преминава към обяснения за изкуствените езера (язовири) – с каква цел се изграждат и каква е тяхната роля.

Минералните води се обясняват от учителя. Той може да постави въпрос какви минерални води има в родния край и учениците да разкажат за тях, ако са посещавали някои.

Знанията на учениците се допълват от раздела за Черно море. Може да бъде поставен въпрос „За какво се използват водите на Черно море?”.

За затвърдяване на новите знания се решават задачите от учебната тетрадка и въпросите от рубриката „Помисли и отговори“ след урока в учебника.

Контрол: индивидуални отговори, работа по географска карта, изпълнение на задачите от учебната тетрадка и рубриката в учебника след урока „Помисли и отговори”.

Домашна работа: Добре е да се дадат зад. 3 и зад. 5 от учебника от рубриката „Помисли и отговори“, тъй като изискват повече време за изпълнение.

14. ПОЧВИ И РАСТИТЕЛЕН СВЯТ

Вид на урока: нови знания

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да придобият начални знания за почвите и растителността в България.

Задачи: Учениците

- да научат какво е почва;
- да назовават почвени типове;
- да знаят почвените типове в Дунавската равнина, Горнотракийската низина и в планините;
- да придобият знания за растителния свят в България;
- да назовават представители на трите типа растителност.

Основни понятия: *почва, растителност* (от речника)

Методи на преподаване: беседа, разказ

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото” за 3. клас, електронен вариант на учебника, учебна тетрадка и атлас по „Човекът и обществото” за 3. клас, природна карта на България, презентация

Насоки, коментари и препоръки

Учителят може да започне урока, като постави главния въпрос от урока, за да въведе учениците в географско мислене – какво е значението на почвите и горите за хората.

След това учителят обяснява и въвежда понятието почва, посочва основните почвени типове и къде са разпространени. Прави връзка между природно богатство и трудова дейност. Обяснява какви земеделски култури се отглеждат върху отделните почвени типове.

Чрез презентация, подготвена от учителя, може да бъде представена растителността в България. Впоследствие учителят изяснява новото понятие растителност и какви са видовете ѝ. Тук учениците могат да решат зад. 1 от учебната тетрадка. Може да им бъде поставен въпрос 2 от учебника в рубриката „Помисли и отговори”, но преди това учителят трябва да изясни значението на горите.

За затвърдяване на новите знания се решават задачите от учебната тетрадка и въпросите от рубриката „Помисли и отговори” след урока в учебника.

Контрол: индивидуални отговори, работа по географска карта, изпълнение на задачите от учебната тетрадка и рубриката в учебника след урока „Помисли и отговори”.

Домашна работа: Добре е да се дадат зад. 3 и зад. 5 от учебната тетрадка, тъй като изискват повече време за работа и изпълнение.

15. ЖИВОТИНСКИ СВЯТ

Вид на урока: нови знания

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да придобият начални знания за дивите животни в България и животните в реките, езерата и Черно море.

Задачи: Учениците

- да знаят какво включва животинския свят;
- да знаят какви животни се срещат в равнинно-низинните територии, в планините и във водите;
- да назовават представители на диви животни, обитаващи равнинно-низинните територии и планините, и животни, които се срещат във водите.

Основни понятия: *животински свят и природен резерват* (от речника)

Методи на преподаване: беседа, разказ

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото” за 3. клас, електронен вариант на учебника, учебна тетрадка и атлас по „Човекът и обществото” за 3. клас, природна карта на България, презентация

Насоки, коментари и препоръки

Урокът може да започне с презентация, подготвена от учителя за дивите животни в България, след което на учениците да се постави въпрос „Кое е любимото ми животно?”.

Учителят трябва да изясни понятието животински свят, като им обърне внимание, че има съществена разлика между животински свят и животновъдство. Често учениците бъркат тези две понятия. Добре е да посочи голямото разнообразие на диви животни и да се обясни на какво се дължи то.

Оттам се преминава към разглеждането на дивите животни в равнинно-низинните територии на България, като се поставя акцент върху видовото разнообразие, което е по-малко в сравнение с планинските територии. Учителят преминава към представяне на дивите животни в планините, като отново обръща внимание на голямото видово разнообразие и пояснява на какво се дължи. След това представя видовото разнообразие на животните във водите на България. Добре е да се направи връзка между природно богатство и трудови дейности на хората.

След това може да им бъде поставена зад. 1 от учебната тетрадка за изпълнение в час.

Трябва да се направи връзка между животинския свят и опазването на природната среда. Да се изяснят причините за намаляването на видовото разнообразие на животните в България и да се посочат насоки за справяне с проблема. Трябва да се изясни понятието природен резерват и каква е неговата роля. Може да се посочи най-старият резерват в България – „Силкосия” в Странджа планина.

Преди края на часа е добре учениците да се опитат да отговорят на главния въпрос към урока – как да опазим животинския свят.

За затвърдяване на новите знания се решават задачите от учебната тетрадка и въпросите от рубриката „Помисли и отговори” след урока в учебника.

Контрол: индивидуални отговори, работа по географска карта, изпълнение на задачите от учебната тетрадка и рубриката в учебника след урока „Помисли и отговори”.

Домашна работа: Добре е да се даде зад. 4 от учебната тетрадка, тъй като изисква повече време за изпълнение.

18. ПРИРОДНИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ

Вид на урока: нови знания

Основна дидактическа цел на урока: Да се формират начални знания у учениците за известни природни забележителности в България и те да могат да ги назовават.

Задачи: Учениците

- да показват къде се намират известните природни забележителности по географската карта;
- да изброяват известни природни забележителности;
- да правят разлика между природна и културна забележителност;
- да придобият нагласа за опазване на природната среда.

Основни понятия: *ждрело, пещера, водопад* (от речника)

Методи на преподаване: беседа, разказ

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото” за 3. клас, електронен вариант на учебника, учебна тетрадка и атлас по „Човекът и обществото” за 3. клас, природна карта на България, презентация

Насоки, коментари и препоръки

В началото на урока е необходимо да се създаде емоционална нагласа, която може да се постигне чрез предварително подготвени табла със снимки на различни природни забележителности от България на тема „Красотите на България”. Учителят може да прочете някои от легендите за отделна природна забележителност.

След това чрез подготвена от учителя презентация се представят основните понятия от речника и се разясняват. След това учителят групира природните забележителности на България – скални образувания, проломи и ждрела, пещери, водопади и др. по алгоритъм (местоположение, начин на образуване и др.). Учителят може да постави въпрос към учениците – какви природни забележителности има в родния им край, и те да разкажат за тях.

В час могат да бъдат решени зад. 1 и зад. 2 от учебната тетрадка.

След като е изложено учебното съдържание по урока, учениците могат да дадат отговор на главния въпрос от урока: „Какви природни забележителности бихте посетили?”

За затвърдяване на новите знания се решават задачите от учебната тетрадка и въпросите от рубриката „Помисли и отговори” след урока в учебника.

Контрол: индивидуални отговори, работа по географска карта, изпълнение на задачите от учебната тетрадка и рубриката в учебника след урока „Помисли и отговори”.

Домашна работа: Добре е да се дадат зад. 3 от учебната тетрадка и зад. 3 от учебника от рубриката „Помисли и отговори“, тъй като изискват повече време за изпълнение.

20. ДА ОПАЗИМ ПРИРОДАТА

Вид на урока: нови знания

Основна дидактическа цел на урока: Формиране на начални знания за опасността от унищожаването на природата на България. Да се изградят представи за зависимостта между човека и природата.

Задачи: Учениците

- да осъзнават отговорността на хората за опазване на природната среда на България;
- да разбират необходимостта от правила за поведение сред природата и тяхното спазване;
- да дават примери за зависимостта между човека и природата.

Основни понятия: *Червена книга, ЮНЕСКО* (от речника)

Методи на преподаване: беседа, разказ

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото” за 3. клас, електронен вариант на учебника, учебна тетрадка и атлас по „Човекът и обществото” за 3. клас, природна карта на България, презентация

Насоки, коментари и препоръки

В началото на темата се разглеждат естествените заплахи за природата в България. Учителят запознава учениците с начините за опазване на природата и обобщава. Трябва да се разясни на учениците как хората използват природата в трудовата си дейност. Изброяват се трудовите дейности и се записват и въздействията им върху природата. Така учениците ще разберат опасностите, които застрашават нашата природа. Трябва да се направи извод, че опазването на българската природа е отговорност на всеки един от нас.

Учителят преминава към следващия акцент в урока – защитените територии (националните паркове). Обяснява с каква цел са създадени, кои са и определя тяхното местоположение по географската карта, а учениците ги визуализират (намират) в атласа. Изясняват се понятията от речника и в предварително подготвена презентация учителят представя информация за националните паркове в България.

За затвърдяване на новите знания се решават задачите от учебната тетрадка и въпросите от рубриката „Помисли и отговори” след урока в учебника.

Контрол: индивидуални отговори, работа по географска карта, изпълнение на задачите от учебната тетрадка и рубриката в учебника след урока „Помисли и отговори”.

Домашна работа: Добре е да се дадат зад. 2 и зад. 3 от учебната тетрадка и зад. 1 от учебника от рубриката „Помисли и отговори”, тъй като изискват повече време за изпълнение.

21. ТРУДОВАТА ДЕЙНОСТ НА ХОТАТА

Вид на урока: нови знания

Основна дидактическа цел на урока: Да се формират умения у учениците да обясняват взаимовръзките между природните дадености и трудовите дейности на хората.

Задачи: Учениците

- да описват значението на земните форми;
- да разбират и осъзнават опасността, която възниква в резултат на нерационалното използване на природните богатства и тяхното унищожаване;
- да доразвият уменията да се ориентират за местоположението на земните форми по цветовете на географската карта;
- да разбират, че е необходимо да се използва географската карта за описване повърхнината на България.

Методи на преподаване: беседа, разказ

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото” за 3. клас, електронен вариант на учебника, учебна тетрадка и атлас по „Човекът и обществото” за 3. клас, природна карта на България, презентация

Насоки, коментари и препоръки

Важно е в началото на урока да се актуализират знанията за видовете земни форми. От уроците за земните форми учениците знаят някои от предназначенията на равнинно-ниските територии. Учителят може да актуализира тези знания чрез проблемен въпрос и да допълни с уточнението какви други трудови дейности се извършват там. Накрая той трябва да получи отговор на въпроса какво се случва с природата от прекомерното използване на равнинно-ниските територии.

Учителят разглежда и трудовите дейности в планините, като обръща внимание, че те са различни от тези в равнините и низините. След това чрез презентация може да представи продуктите от земеделските растения и животни, а след това учениците да решат зад. 1 от учебната тетрадка.

За затвърдяване на новите знания се решават задачите от учебната тетрадка и въпросите от рубриката „Помисли и отговори” след урока в учебника.

Контрол: индивидуални отговори, работа по географска карта, изпълнение на задачите от учебната тетрадка и рубриката в учебника след урока „Помисли и отговори”.

Домашна работа: Добре е да се дадат зад. 3 и зад. 4 от учебната тетрадка и зад. 2 и зад. 3 от учебника от рубриката „Помисли и отговори”, тъй като изискват повече време за работа и изпълнение.

22. МАШИНИТЕ В ТРУДОВАТА ДЕЙНОСТ НА ХОРАТА

Вид на урока: нови знания

Основна дидактическа цел на урока: да получат знания за внедряването и значението на машините в трудовата дейност на хората

Задачи: Учениците

- да разбират ползата от машините в трудовата дейност на хората;
- да назовават имената на машини от различни трудови дейности;
- да разпознават машини по снимки в помощ на трудовата дейност на хората;
- да показват по географската карта селища, в които се произвеждат машини за различни трудови дейности.

Методи на преподаване: беседа, разказ

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото” за 3. клас, електронен вариант на учебника, учебна тетрадка и атлас по „Човекът и обществото” за 3. клас, административна карта на България, презентация

Насоки, коментари и препоръки

Урокът може да започне с презентация и разказ от учителя, която представя ръчния труд на хората от миналото в различни трудови дейности. След това може да се постави въпрос на учениците знаят ли трудови дейности, при които ръчният труд все още не е заменен от машините. След като учениците дадат своите отговори, учителят започва своята беседа с въвеждането на машините в селското стопанство, като изяснява причините и значението им. Добре е да се онагледят отново с презентация. Учениците трябва да разберат, че машината се явява помощник на човека в неговата трудова дейност и с нея се постига по-голяма рентабилност. Учителят разглежда и машините в преработващата дейност, като изяснява необходимостта от въвеждането им. След това могат да им бъдат поставени за изпълнение зад. 1 и зад. 2 от учебната тетрадка.

За затвърдяване на новите знания се решават задачите от учебната тетрадка и въпросите от рубриката „Помисли и отговори” след урока в учебника.

Контрол: индивидуални отговори, работа по географска карта, изпълнение на задачите от учебната тетрадка и рубриката в учебника след урока „Помисли и отговори”.

Домашна работа: Добре е да се дадат зад. 5 от учебната тетрадка и задача проект от учебника, тъй като изискват повече време за подготовка и изпълнение.

23. ТРУДОВАТА ДЕЙНОСТ В УСЛУГА НА ДРУГИТЕ

Вид на урока: за нови знания

Основна дидактическа цел на урока: учениците да осъзнаят кои услуги улесняват живота ни, да разпределят видовете услуги в групи по професии.

Задачи: Учениците

- да причисляват към транспортните услуги превоза на хора и товари по сухоземни, водни и въздушни пътища;
- да съотнасят придобиването на знания и умения към образователните услуги;
- да осъзнаят значимостта на здравните услуги за живота и здравето на хората;
- да посочват как търговските услуги улесняват живота и бита на хората;
- да осъзнаят значението на спортните услуги за поддържане на физическото здраве на хората;
- да работят с транспортна карта на България.

Умения: Работа с карта, изображения и текст.

Методи за преподаване и за учене: беседа, разказ, презентация.

Учебно-методически ресурси: Учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас, електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки:

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка:

24. ТРУДОВИ ДЕЙНОСТИ В ТУРИЗМА И ОТДИХА

Вид на урока: за нови знания

Основна дидактическа цел на урока: учениците да осъзнаят какво е общото и какво е различното между туризъм и отдих, да се запознаят с видовете туризъм и трудовите дейности в туризма и отдиха.

Задачи: Учениците

- да осмислят що е туризъм и що е отдих;
- да усвоят знания за видовете туризъм – планински, морски, културен, религиозен и др.;
- да описват видовете трудови дейности в туризма – поддръжка на обектите, осигуряване на материално-техническа база, екскурзоводене, развлечения;
- да посочват разликите между активен и пасивен отдих и местата, предназначени за тях;
- да работят с туристическа карта на България.

Умения: Работа с карта, изображения и текст.

Методи за преподаване и за учене: беседа, разказ, презентация.

Учебно-методически ресурси: Учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас, електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки:

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка:

25. ТРУДОВА ДЕЙНОСТ И ОКОЛНА СРЕДА

Вид на урока: за нови знания

Основна дидактическа цел на урока: учениците да осъзнаят значението на вредните изменения, които трудовата дейност на хората нанася на околната среда и полезните дейности, с които те могат да се намалят. Да усвоят знания за видовете природни богатства и замърсяването и опазването на околната среда.

Задачи: Учениците

- да групират природните богатства по видове – горива, рудни и нерудни;
- да посочват на картата и да назовават местата, на които се добиват въглища, природен газ, оловно-цинкови руди, мрамор, гипс и пясък;
- да описват вредата от замърсяването на въздуха, реките и почвата;
- да усвоят знания за пречиствателни станции и филтри;
- да работят с карта за природните богатства на България.

Умения: Работа с карта, изображения и текст.

Методи за преподаване и за учене: беседа, разказ, презентация.

Учебно-методически ресурси: Учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас, електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки:

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка:

29. ВРЪЗКИ С МИНАЛОТО

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да разбират и назовават основните материални и писмени източници за миналото на обществото. Да осмислят значимостта на труда на историците, музейните работници и археолозите за разкриване тайните на миналото.

Задачи. Учениците

- да познават и дават примери за материални източници;
- да познават и дават примери за писмени източници;
- да познават работата на археолозите;
- да извличат информация от източниците.

Умения: работа с изображения.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация.

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

Урокът може да започне с изясняване кои извори са писмени и кои – материални. За тази цел могат да се използват познанията на учениците. Учителят допълва техните знания с добавяне на информация относно различните материални източници. Дават се примери. Работи се с изображения на съкровища, керамика, монети и много други. Посочват се археологическите паметници като безценни извори за миналото на хората. Тук като пример може да се даде и подводната археология. Всички примери могат да бъдат показани с помощта на презентация. Класифицират се писмените източници: закони, договори, мемоари, грамоти, надписи и други. Посочва се каква информация може да се извлече от писмените извори: сведения за търговията, стопанството, вярванията, ежедневието на хората и други. В края на урока на учениците се задава въпрос къде се съхраняват източниците за нашето минало. Учителят помага за получаването на правилен отговор: в музеи – предимно материални източници, и в библиотеките – част от писмените източници. В архивите се съхраняват писмени документи. В галериите се съхранява историята, която е нарисувана в картини.

В своята работа учителят може да използва кратки документални филми, посветени на археологията. Така учениците ще получат представа за работата на археолога.

За домашна работа на учениците може да се даде задача от учебника.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка. В клас могат да бъдат решени задачи 1 и 2.

31. ОБЩЕСТВОТО НА ТРАКИТЕ

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: учениците да осмислят основните извори за живота и обществото на траките.

Задачи. Учениците

- да познават и дават примери на източници, свързани с живота на траките;
- да разбират структурата на тракийското общество;
- да познават тракийски племена;
- да посочват на карта земите, които са населявали тракийските племена.

Умения: работа с изображения и карта.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация.

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

Урокът може да започне, като се използват знанията от урока „Връзки с миналото“. На учениците се поставя въпросът дали знаят кои са траките и какви останали от тях извори имаме по нашите земи. Така ще се упражнят знанията за материалните извори и ще се направи връзка с новия урок. По-нататък може да се използва карта, чрез която да се посочат и очертаят земите, населявани от траките. Тук се използват и знанията за линия на времето, като се датира времето на появата на траките на Балканите. Също така се прилагат знанията за писмени източници. Като пример се дава поемата на Омир „Илиада“ и неговите сведения за тракийския цар Резос. От извора учениците могат да опишат тракийския цар и да направят извод за развитието на тракийските племена през този период. След това може да се премине към посочване на основните белези на тракийското общество.

За затвърждаване на материала в края на урока могат да се решат 1, 2 и 4 задача.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка. За домашна работа – задачи 5 и 6.

32. ТРАКИЙСКА КУЛТУРА

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да разбират вярванията на траките и да осмислят тяхното влияние върху живота и културата им.

Задачи. Учениците

- да познават основните тракийски божества, музиканта Орфей;
- да разпознават Панагюрското, Вълчитрънското съкровище.
- да разбират вярата на траките в задгробния живот;
- да разпознават Казанлъшката гробница, гробницата в Свещари.

Умения: работа с изображения и карта.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация.

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

Урокът започва с припомняне на тракийските племена: наименования, граници на разселване. Може да се постави задача: „Прочетете текста към задачата от учебника и помислете каква дейност са извършвали траките“. Отговорът е: „Отглеждали са коне, имали са развити занаяти (изработвали са метални оръжия)“. След което се преминава към новата тема. Разказва се за основните тракийски богове, показват се изображения на тракийския конник. Учениците могат да бъдат попитани дали са чували за тракийски съкровища и дали познават някои от тях. Да се обърне внимание на метала, от който са направени съдовете. Трябва да се подчертае, че златото е било привилегия на богатите тракийски вождове и че част от съкровищата са свързани с практикуването на тяхната вяра.

Следващата част на урока се посвещава на тракийските могили и гробници. На учениците може да бъде поставен въпрос дали са влизали в тракийски гробници и могили. Обяснява се какво е могила и какво е гробница: гробницата е засипана с могила. Чрез анализ на Казанлъшката гробница се представя вярата в задгробния живот на траките: стенописите, предметите. Задължително трябва да се обясни, че Казанлъшката и Свещарската гробница са част от световното културно наследство. За затвърдяване на материала може да се използва учебната тетрадка: задача 7 от стр. 22; задача 4 от стр. 23. За домашна работа също могат да бъдат дадени задачи от учебната тетрадка или пък децата да направят проект (табло), посветено на съкровище или гробница.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка.

33. СЛАВЯНИТЕ И ДРЕВНИТЕ БЪЛГАРИ

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да осмислят ролята на славяните и българите в създаването на българската държава.

Задачи. Учениците

- да знаят прародините на славяните и древните българи;
- да познават основните дейности на двата народа и техните богове;
- да осмислят значението на Кубратова България като първата българска държава;
- да разбират причините за разпадането на Старата Велика България.

Умения: работа с изображения и карта.

Методи за преподаване и за учене: беседа, таблица.

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

Урокът може да започне, като се използват познанията на учениците за славянския език. Например знаят ли кои народи или държави говорят славянски езици. Оттам вече се продължава с новите знания. Уместно е паралелно с преподаването на урока да се начертае и да се попълва таблицата от учебника на стр. 57. Задължително е да се използва картата от учебника на стр. 56 още в уводните думи за славяните, а по-късно и за древните българи. По този начин на учениците се обръща внимание, че славяните идват от Северна Европа, а българите – от Азия. Може да се потърси къде се намира съвременна България, за да бъдат представите по-ясни. В хода на урока чрез презентация се показват предмети от бита на двата народа, прабългарските съкровища и др. Дава се информация за календара на българите. Може да се сравнят воините на двата народа, като по този начин се описват техните отличителни външни белези (изображението от учебника на стр. 56).

Следващият компонент от урока е въпросът за Старата Велика България. Отново се работи активно с карта, като се посочват границите, столицата. Въвежда се информация за смъртта на Кубрат и неговия завет. Може да се анализира изображението от учебника (картината на худ. Васил Горанов): колко са синовете на хан Кубрат, по какво се различава ханът от останалите персонажи, за какво говори жестът на синовете. Подчертават се причините за разпадането на държавното обединение: нашествието на хазарите. Чрез картата се проследява пътят на хан Аспарух и се подчертава, че България е една от най-древните европейски държави.

В края на урока за затвърждаване на знанията може да се решат задачи 1 и 2 от учебната тетрадка. А задачи 3 и 4, които изискват работа с цветни моливи и карта, да бъдат зададени за домашна работа.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка.

34. СЪЗДАВАНЕ И УКРЕПВАНЕ НА БЪЛГАРСКАТА ДЪРЖАВА

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да разберат и осмислят приемствеността и различията между Старата Велика България и Дунавска България, а също така ролята на хана в утвърждаването на младата държава.

Задачи. Учениците

- да знаят, че ханството на р. Дунав е основано върху отвоювани от Византия земи;
- да разбират фактите, довели до основаването и признаването на България като държава;
- да познават белезите на българската държава: двата обединени народа, столица, територия, владетел;
- да разбират авторитета на хана, необходим за укрепване и утвърждаване на страната;
- да знаят за ролята на българите за спасяването на Европа от арабското нашествие;
- да познават и разбират действията на ханове Крум и Омуртаг за обединяването на славяни и българи в един народ.

Умения: работа с изображения и карта.

Методи за преподаване и за учене: беседа, карта.

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

Урокът започва с изясняване на причините за разпадането на Старата Велика България, като учениците само трябва да ги посочат. Проследява се пътят на Аспарух до Онгъл. Чрез картата се посочват земите на Византия. В помощ на учителя и за по-добро разбиране, че земите, върху които е основана Дунавска България, са отвоювани от Византия, може да се използва кратка част от хрониката на Теофан Исповедник. Така може да се зададе на учениците въпросът какъв източник е използван (писмен), кои земи са посочени в документа, какво е отношението на автора към българите, на кого принадлежи „сега“ (според източника) тази земя. След това се преминава към важния момент за признаването на българската държава. Въвежда се годината – 681, като се изчислява кой век е тогава. Изяснява се на учениците какво означава „мирен договор“ и че това е фактическото признаване на държавата. Чрез изображения се показва столицата Плиска, а чрез картата – нейното местонахождение. Много е важно да се изясни чрез беседа с учениците защо името на новосъздадената държава е България, т.е. да се посочи водещата роля на българите в славянско-българския съюз и техният опит в държавното устройство (има се предвид опитът, натрупан от времето на Старата Велика България).

Следващият акцент е върху управлението на хан Тервел. Изяснява се ролята на хана за утвърждаването на държавата: намесва се в делата на Византия, придобива нова територия – Загоре, разбива арабите при Константинопол и спасява Европа от тяхното нашествие. Работи се с карта.

Последната част от съдържанието на урока се разяснява чрез картата, като се показват новите територии, завладени от хан Крум. На учениците се разясняват сложните българо-византийски отношения: от мира до войната. Обясняват се Крумовите закони. В помощ на учителя може да се използва тяхното описание от византийски сборник от X век. Учениците могат сами да поразсъждават за ползата от въвеждането на законите: ред в държавата, обединяване на българи и славяни. Като много важен пример за обединяването на двата народа се дава издигането на верни на хана служители в управлението на държавата.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка. За домашна работа – задачи 3 и 4.

37. БЪЛГАРИЯ – ХРИСТИЯНСКА ДЪРЖАВА

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да осмислят значението на приемането на християнската вяра, тъй като тя сплотява българското общество, издига авторитета на държавата и владетеля. Учениците трябва да разбират ролята на християнството за развитието на България като център на славянската писменост.

Задачи. Учениците

- да знаят причините за приемането на християнството;
- да познават личността на княз Борис, неговия пример като държавник и дипломат;
- да разбират необходимостта от създаването на славянската писменост;
- да познават делото на светите братя Кирил и Методий и техните ученици.

Умения: работа с изображения.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

Урокът може да започне с беседа, като учениците преговарят вярванията на славяни и прабългари и се стигне до извода, че този факт ги разединява. По-нататък учителят, отново чрез беседа, може да уточни познанията на учениците за християнската вяра. Обяснява се фактът, че големите европейски държави вече са били християнски. Уточняват се причините за приемане на християнството: сплотяване на двата народа, издигане международния авторитет на България, а също така и авторитета на владетеля. По-нататък се преминава към личността на княз Борис. Споменават се гоненията срещу християните по време на неговите предшественици. Обяснява се колко трудно е било решението на Борис да промени вяра, внедрена от векове сред славяни и прабългари. В същото време неговата твърда ръка и убедеността му, че това е за доброто на народа и страната, го правят последователен в решението и действията му. На учениците се разяснява защо той се приема за добър дипломат. Използвайки противоречията между двете големи църкви (Рим и Константинопол), българският владетел успява да извоюва самостоятелна църква. С цел затвърдяване на знанията, могат да се решат задачи 1 и 2 от учебната тетрадка.

След това се преминава към изясняване на въпроса за приемането на славянската писменост. На учениците задължително трябва да се разясни желанието на Византия да разпространи своето влияние сред славянските народи. За целта Кирил и Методий създават славянска азбука. Отново трябва да се акцентира върху прозорливостта на княз Борис в приемането на това дело. Канейки учениците на светите братя в България, той създава културни центрове, които огромяват народа и правят християнството по-достъпно и разбираемо. България се превръща в културен център за разпространяването на славянската писменост сред другите народи. Много е важно да се отбележи, че глаголицата е създадена от солунските братя, а кирилицата (азбука на милиони хора днес) е създадена в България. Може да се използват изображения на двете азбуки от учебника, в която на учениците да бъдат показани предимствата на кирилицата: по-лесно изписване, въвеждането на букви, чиито звуци отсъстват в глаголицата.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка. За домашна работа може да бъде дадена задача 5 от учебната тетрадка.

38. ЦАР СИМЕОН ВЕЛИКИ

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да разберат действията на цар Симеон за превръщането на България в могъща сила на Балканите, а също така да оценят културното развитие на страната по негово време като продължение делото на княз Борис.

Задачи. Учениците

- да знаят решенията на църковно-народния събор, които променят историческата съдба на страната: нова столица, нов владетел, официален език – славянски;
- да познават завоюваните територии по време на управлението на цар Симеон;
- да разбират книжовната и строителната дейност на Симеон, която се характеризира като „златен век“ на българската култура;
- да познават делото на българските книжовници от епохата.

Умения: работа с изображения, карта.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация.

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

Урокът започва с въвеждане на обстоятелствата покрай заемаването на престола от Симеон. Важно е да се разясни защо столицата се премества от Плиска в Преслав – изграждането на нова християнска столица, съперничаща по красота на Константинопол. Тук учителят може да се спре и на личността на Симеон. Защо именно него възкачва на престола Борис: роден по време на приемане на християнството, подготвен за глава на българската църква, високообразован, познаващ византийския характер.

Следващият елемент от темата е разширяването на българските територии по времето на Симеон. Работи се активно с картата от учебника на стр. 64. Учениците могат да разгледат и да определят българските земи в началото на управлението на Симеон и след това да отделят (назовавайки ги) териториите, които са присъединени по-късно (в зелен цвят). Важно е да се отбележи присъединяването на сръбските земи към България. Паралелно могат да се разгледат военните походи (с червени стрелки) на цар Симеон и да се запишат най-важните битки: при Булгарофигон (ако учителят прецени, че е необходимо) и задължително битката при р. Ахелой. Може да се постави задача да се реши зад. 5 от учебната тетрадка, като се използва учебникът – в края на часа за затвърждаване или паралелно по време на преподаване на материала.

Следващият възлов елемент е представянето на „Златния век“. Изтъкват се заслугите на българския владетел за изграждането на книжовни центрове (школи), личностите – книжовници, които творят в тях, участието на самия Симеон в процесите. Важно е да се спомене, че книжнината, създадена в Преславската книжовна школа, се разпространява в Сърбия, Влашко и Киевска Русия. Тук трябва да се разкаже и за изкуството – преславската керамика. За тази цел може да се презентират иконата на св. Теодор Стратилат (или от учебника на стр. 65) и други керамични елементи – фризове и т.н. Може да се използва откъс от „Шестоднев“, където са описани столицата и владетелят. Учениците правят извод за богатството на българската държава и столицата ѝ. След това може да се разгледа картината на художника Димитър Гюдженев от учебника. Учениците посочват регалиите (символите) на властта, анализират излъчването, погледа на царя и др. За домашна работа може да се зададе проект, посветен на столицата Преслав.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка. Като самостоятелна работа може да бъде зададена задача 4 от учебната тетрадка.

41. ЗАЛЕЗЪТ НА ПЪРВАТА БЪЛГАРСКА ДЪРЖАВА

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да осмислят, че признаването на Петър за цар е признаване на равнопоставеността на българския владетел. Същото се отнася и за издигането на българската църква в ранг „патриаршия“. Учениците да разберат причините за изместването на центъра на държавата в западните земи и усилията на цар Самуил за отстояване на независимостта.

Задачи. Учениците

- да познават важните държавни промени, настъпили с възкачването на престола на цар Петър: България е царство, а църквата – патриаршия;
- да знаят за появата на богомилството като недоволство от управлението на Петър и висшето духовенство;
- да знаят за Иван Рилски;
- да разберат причините за постепенното завладяване на българските земи от Византия;
- да познават усилията на цар Самуил за съхраняване независимостта на България.

Умения: работа с изображения, карта.

Методи за преподаване и за учене: беседа, разказ.

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

Урокът може да започне с припомняне постиженията на България при цар Симеон, като се акцентира върху християнизацията и последиците ѝ за държавата и народа. След това се преминава към възкачването на престола на цар Петър. Припомня се, че властта се предава от баща на син. Учениците се въвеждат в отношенията между България и Византия, като се обясняват резултатите от сключения мир. Описва се царското достойнство с неговите външни белези, подражаващи на византийския император. Обяснява се появата на религиозни учения, като богомилството, които са израз на недоволство. Особено се акцентира върху личността на св. Иван Рилски и основания от него манастир. Учениците могат да споделят дали са посещавали Рилския манастир, какво знаят за светеца и обителта.

По-нататък урокът продължава, като се посочва отслабването на България по времето на цар Петър. Това довежда до поредното желание на Византия да превземе страната ни. За тази цел тя използва руския княз Светослав. Чрез картата от учебника се проследяват походите на различните държави срещу България: Унгария, Киевска Русия и Византия.

Следващият елемент на урока е свързан с борбата на цар Самуил срещу византийците. Могат да се припомнят на учениците сложните българо-византийски отношения, особено по времето на цар Симеон. Чрез картата от учебника (стр. 69) се показват новата столица Охрид и двете важни сражения: победоносното за българите при Траянови врата и трагичното – при с. Ключ. Акцентира се, че борбата на българите продължава и при наследниците на Самуил, но през 1018 г. България окончателно попада под византийска власт.

В края на урока може да се решат с помощта на учителя зад. 4 и 5, като се използва и картата от учебника.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка. От учебната тетрадка може да се зададе домашна работа – задачи 1 и 2.

44. ВЪЗХОДЪТ НА ВТОРАТА БЪЛГАРСКА ДЪРЖАВА

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да осмислят, че въпреки близо два века византийско владичество, българите се съхраняват като народ и е жив споменът за тяхната държавност. Да възприемат възстановяването на българската държавност като изява на приемственост с традициите на Първата българска държава. Те трябва да осмислят приноса на всеки от владетелите от този период за възстановяването и издигането на държавата.

Задачи. Учениците

- да знаят за въстанието на братята Асен и Петър и издигането на Търново за столица;
- да познават дейността на цар Калоян за утвърждаването на България и нейното международно признаване;
- да разбират и познават дейността на цар Иван Асен II за икономическия, политическия и културния възход на царството.

Умения: работа с изображения, карта.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация.

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

Урокът започва с разказ на учителя, че българите не се примиряват със съдбата си и често вдигат въстания срещу византийската власт. Успешно било въстанието на братята Асен и Петър през 1185 г. От учебника (стр. 72) се посочва изображението на църквата „Св. Димитър“ в Търново, където е обявено въстанието. Българската държава била възстановена и столица станало Търново. Тук е необходимо учителят отново да се спре върху сложните българо-византийски отношения: Византия често се намесвала в делата на българите, организираща заговори срещу владетелите. Така загинали Асен и Петър, но на престола се качил техният най-малък брат Калоян. Добре е управлението на Калоян да се разясни именно чрез международната обстановка. На учениците трябва да се обясни кои са кръстоносците и защо се водят кръстоносните походи, кой е римският папа. Тук може да се използват и знанията на учениците, защото е вероятно някои от децата да имат познания по този въпрос. Учителят, чрез картата от учебника (стр. 72), обяснява завладяването на Константинопол от кръстоносците и обяснява, че България след това събитие също е била в опасност. Това е причината цар Калоян да сключи договор с римския папа. Този мир издига авторитета на България сред европейските държави, но не предотвратява конфликта с кръстоносците. Да се покажат изображения на кръстоносците и схема на битката (от стр. 76) при Одрин.

Следващият елемент от темата на урока е свързан с управлението на цар Иван Асен II. Задължително на учениците трябва да се обясни приемствеността при предаване на властта, т.е. Иван Асен е син на цар Асен и по право той трябва да застане начело на държавата. Тази тема може съвсем накратко да бъде разделена на три части. 1. Акцентира се върху политическото развитие на страната: битката при Клокотница и победата над император Теодор Комнин, разширяването на границите на държавата (използва се картата от урока). 2. Икономическо развитие: сечене на златни монети, разрешаване на търговци от други държави свободно да търгуват по българските земи. 3. Културно и духовно развитие: построяване на църкви („Св. 40 мъченици“ – изображение в учебника), подпомагане на манастири, книжовни школи. Трябва да се отбележи, че столицата Търново става духовен център. Българската църква се издига отново до ранг „патриаршия“.

За обобщение и затвърждаване могат да се решат задачи 1 и 2 от учебната тетрадка.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка. За домашна работа – зад. 3 и 4 от учебната тетрадка, стр. 29.

45. ЗАЛЕЗЪТ НА ВТОРОТО БЪЛГАРСКО ЦАРСТВО

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да разберат и осмислят културния разцвет на България по времето на цар Иван Александър, но и грешките, които той допуска и които водят до завладяването на България от османците.

Задачи. Учениците

- да знаят за отношенията на България със съседните държави Сърбия и Византия;
- да познават културния разцвет на България по времето на цар Иван Александър;
- да посочват териториалната раздробеност на България;
- да знаят причините за падането на България под османска власт.

Умения: работа с изображения, карта.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация.

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

Урокът започва с кратка информация от страна на учителя за началото на XIV век: слабост на държавата заради татарската зависимост, честа смяна на владетели. След това се преминава към възкачването на престола на Иван Александър. Учителят може да даде съвсем кратка справка за владетеля: дълго управлявал, установил добри отношения със сърбите чрез династически брак, издигнал авторитета на държавата, като отвоювал от Византия Родопите и Пловдивска област (работа с картата от учебника).

Следващият елемент от урока е вторият „златен век“. Може да се зададе въпрос на учениците при кой владетел България преживява първия „златен век“ и да дадат примери. След това се преминава към дейността на цар Иван Александър за културния разцвет на страната. Подчертава се, че той е бил покровител на книжнината и по негово нареждане са създадени книги – Лондонското евангелие. Задължително се обяснява терминът „миниатюра“. Като пример за ценността на миниатюрите може да се разгледа изображението на царското семейство от миниатюрата на Лондонското четвроевангелие от учебника: облеклото на царското семейство, символите на властта, т.е. миниатюрите са ценен източник на информация. Учителят трябва да разкаже за Търновската книжовна школа съвсем кратко, но може да попита учениците дали знаят кой е патриарх Евтимий. Чрез беседа и разказ учениците се запознават с школата, нейните представители и духовното влияние на българите сред другите страни. За затвърждаване на знанията от тази част на урока могат да се решат задачи 1 и 2 от учебната тетрадка.

Последният елемент от урока е посветен на залеза на българското царство. Чрез картата се уточнява политическото раздробяване на българските земи, като задължително се изясняват причините за това: отделянето на Добруджанското деспотство и раздялата на България между синовете на цар Иван Александър поради неговото желание всеки един от синовете му да е начело на царство. Прави се извод, че тези действия изключително отслабват българската държава и я правят лесна плячка за османските нашественици. Учителят обяснява на учениците, че балканските народи са водили продължителна борба срещу османците, но липсата на единство довела до превземането на целия полуостров. Акцентира се на годините на превземане на Търновското и Видинското царство, съответно на българската държава от османците. В час може да се решат задачи 5 и 6 от учебната тетрадка, като се използва картата от учебника.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка. За домашна работа – задачи 3 и 4 от учебната тетрадка.

49. БЪЛГАРИТЕ В ОСМАНСКАТА ИМПЕРИЯ

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да осмислят, че християнската вяра, традиции и език съхраняват българите като народ през вековете на османско владичество.

Задачи. Учениците

- да знаят за налагането на исляма и дискриминацията на българите;
- да познават ролята на християнството за съхраняването на народността;
- да посочват примери за съпротива на балканските народи срещу османците;
- да знаят за хайдутите.

Умения: работа с изображения, карта.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация, разказ.

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

Урокът започва с преговаряне на причините за падането на балканските държави под османска власт. След това учителят, чрез беседа с учениците, анализира положението на българите в Османската империя: ликвидирането на държавата и църквата, налагането на нова вяра – ислям, плащането на повече данъци от българите, тъй като те не са мюсюлмани. Задължително се обяснява терминът „рая“ (стадо), тъй като той изразява отношението на новата власт към българския народ. Дават се примери за насилственото приемане на исляма, вземането на християнски момчета за османската армия („кръвния“ данък). Предполага се, че учениците би трябвало да знаят за тези исторически събития, за това тази част от урока може да премине под формата на беседа с уточнения и допълнения от страна на учителя. Към дискриминацията на българите може да се отнесе задължителното носене на тъмни дрехи, забраняването на оръжие, разрушаването на българските храмове или по-късно разрешаване за строителство, но при условие да са схлупени и не по-високи от турчин на кон. Могат да се дадат примери за такива църкви из Родопите, Странджа и други места. Прави се извод за задържане развитието на българите в духовен и икономически план в резултат на тази политика на османската власт.

Много важен момент от урока е ролята на християнството за съхраняването на българите като народ. Тук учителят трябва да наблегне на дейността на манастирите (може да даде като примери Бачковския, Зографския и др.) и свещениците за съхраняване на вярата и българщината: преписването на книги, създаването на килийни училища. В този случай може да се използва и презентация, като се обяснява какво представлява килийното училище. Уточнява се, че част от книжнината е пренесена в далечните руски земи, които са християнски.

Въпреки трудностите българите не се примиряват и вдигат много въстания. Трябва да се уточни, че въстанията на българите са обвързани с борбите на другите народи и войните на големите християнски империи срещу османците. Важно е да се акцентира върху царския произход на Константин и Фружин. По-нататък учителят разказва за похода на Владислав Варненчик. Чрез картата от учебника се проследява походът на кръстоносците, а също така се локализируют другите въстания: двете Търновски, Чипровското и на войводата Карпош в Македония. Изводът, който следва да се направи, е, че през годините на османско владичество българите използват всеки подходящ момент, за да се освободят.

Последният елемент от урока е свързан с хайдутите. Беседата е удачен метод на преподаване в този случай, тъй като учениците със сигурност имат познания за хайдутите. Можете да ги попитате кои според тях са хайдутите, защо българите ги смятат за закрилници, откъде знаем за тях (българските народни песни и приказки), да назоват техни имена, имало ли е жени-

хайдутите и др. По време на беседата, учителят допълва информацията с разказ за хайдутските дружини.

За затвърждаване на взетия материал от урока може да се решат задачи от учебната тетрадка.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка. За домашна работа учениците да направят проект, посветен на хайдутите.

50. НАРОДНИТЕ БУДИТЕЛИ

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да осмислят понятието „будител“: бележити българи, които се борят за просвещението и възраждането на националния дух на българите, признаването им като самостоятелна общност в Османската империя.

Задачи. Учениците

- да разбират основните характеристики на Българското възраждане;
- да знаят за дейността на Паисий Хилендарски и Софроний Врачански;
- да посочват примери, свързани с просветното дело през Възраждането;
- да познават първите просветители: Петър Берон, Васил Априлов, Неофит Рилски;
- да разбират необходимостта от извоюване на независима българска църква.

Умения: работа с изображения, карта.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация, разказ.

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

Урокът започва с въвеждане на основните характеристики на Българското възраждане: движение за българска просвета, независима църква и политическа свобода (възстановяване на българската държава). Посочва се, че първите български будители са монасите. Защо се наричат „будители“? Този въпрос може да се постави в началото, като отговор ще се даде в края на урока. Чрез беседа с учениците може да се стигне до извода защо именно монасите са първите будители: те са били грамотни хора, живеели в манастирите, където се е съхранявала българската книжнина. Именно там се е запазил споменът за средновековната българска държава. Монасите са имали възможност да се придвижват и по този начин са набавяли още информация за миналото на народа ни. Такъв е бил Паисий Хилендарски. Кратко се разказва за личността на Паисий и причините, поради, които той написва „История славянобългарска“: подигравките на гърците, че ние нямаме минало, гърчеенето на някои от българите, желанието да повдигне духа на българите, като разкаже за славните български царе. Неговото дело е продължено от друг монах – Софроний Врачански. Той прави първия препис на „История славянобългарска“, издава и първата печатна книга на езика, на който са говорили обикновените хора. По този начин творбите станали достъпни за всички грамотни българи. Така тяхното дело имало все повече последователи.

Следващата тема от урока е посветена на просветното дело. Изключително важно е да се подчертае защо килийните училища вече не удовлетворявали българите: развитие на стопанството и необходимостта от по-задълбочени знания. Само грамотността не била достатъчна, българите искали да знаят за други народи, езици (за да търгуват), математика, природни науки и своето минало. Чрез презентация може да се разкаже за „Рибния буквар“ на д-р Петър Берон и първото светско училище в Габрово. Чрез работа с картата от учебника биха могли да се открият селища с по-известни училища. Така се очертава цялата територия на просветното движение – от устието на р. Дунав до Македония и от Ниш до Одрин.

Последната тема от урока – „Движение за българска църква“, трябва да започне с обяснение за ролята на вярата в съхраняването ни като народ. Учениците могат да си припомнят, че след падането на България под османска власт българската патриаршия е ликвидирана. Учителят обяснява, че Цариградската патриаршия получава правото духовно да ръководи всички православни вярващи в Османската империя, т.е. българите също. Но често гръцките духовници нарушавали правата на българите, като назначавали гърци за духовници в църквите, богослужението било на гръцки език и всячески се измествал славянобългарският език. Това застрашавало българите като народ, защото някои от тях вече предпочитали да се

смятат за гърци. По тази причина редица будни българи започнали движение за независима от Цариградската патриаршия църква. Тази борба дала жертви, но се увенчала с успех: през 1870 г. българите получили своя независима църква – „екзархия“. Чрез картата от учебника се проследява територията на Българската екзархия. Това е изключително важен момент, защото по този начин се акцентира и върху българската народност, т.е. границите на екзархията припокриват повечето територии, населени с българи християни.

За затвърждаване на взетия материал от урока може да се решат задачи 1 и 5 от учебната тетрадка.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка. За домашна работа учениците да направят проект, свързан със задача 3 от учебника.

51. АПОСТОЛИТЕ НА ОСВОБОЖДЕНИЕТО

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да осмислят приемствеността между будителите и дейците за политическо освобождение.

Задачи. Учениците

- да посочват местата, където са избухнали въстания срещу османската власт;
- да познават портретите на дейците на Освобождението;
- да знаят плановете за освобождение и да ги описват.

Умения: работа с изображения, карта.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация, разказ, работа по групи, „познай историческата личност“ (чрез текст и портрет).

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

Учителят започва урока с въпроси към учениците за припомняне основните процеси на Българското възраждане. Изтъква се непримиримостта на българите към османската власт. Посочват се и се проследяват на картата местата, където избухват големи въстания. Задължително се акцентира върху участието на българите във войните на Османската империя, но на страната на противниците: Русия или Австро-Унгария, а също така във въстанията на съседните народи. По този начин българите трупали боен опит и надежда за освобождение.

Припомнят се основните будители и тук учителят обяснява приемствеността между дейците за освобождение и народните будители. Към учениците може да се зададе въпрос кои български революционери познават и какво знаят за тях. Тази част от урока може да се проведе под формата на беседа, а също така да се използват портрети на личностите. Чрез картата от учебника се проследяват пътищата на четите. Може да се направи сравнение с хайдутите. Учителят обяснява на учениците, че четническото движение не води до освобождение на българите и редица български революционери стигат до извода, че това може да стане само чрез добре организирано въстание на целия народ. По тази причина в Румъния се събират български революционери и създават комитет (обяснява се понятието). Целта на комитета била да се подготви въстание на всички българи. Но то трябвало да бъде добре организирано. И тук се включва личността на Васил Левски. На учениците може да се даде възможност да разкажат какво знаят за Апостола, след което да се премине към създаването на революционните комитети от Левски. За тази цел се използва отново картата от учебника, като се проследява с червената стрелка неговата обиколка. Учителят разказва за залавянето на Апостола и неговата смърт. В края на урока може да се зададе на учениците въпрос знаят ли за паметници, посветени на Апостола.

За затвърждаване на материала от урока: задачи 1 и 3 от учебната тетрадка.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка. За домашна работа учениците да направят проект, посветен на български революционер. Може да се даде също задача 4 от учебната тетрадка.

52. АПРИЛСКОТО ВЪСТАНИЕ

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да разберат героичните усилия на българския народ да организира и извоюва сам свободата си. Те трябва да осмислят проявата на патриотизъм по време на въстанието, трагизма при потушаването му и неговата роля за последващото освобождение.

Задачи. Учениците

- да посочат на картата революционните окръзи;
- да познават лидерите на въстанието;
- да проучат и опишат символите на въстанието;
- да знаят причините за потушаването на въстанието.

Умения: работа с изображения, карта.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация, разказ, „познай историческата личност“.

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

Учителят започва урока с въпроси за съпротивата, оказвана на османската власт от българите: за хайдутите и революционерите. Стига се до извода, направен в миналия урок, че българите решили да се освободят със собствени сили. След това учителят обяснява целите и решенията на дейците, които заседават в Румъния. В хода на урока се изясняват понятията „революционен окръг“ и „апостол“. Очертават се границите на революционните окръзи. Подчертава се, че са възстановени революционните комитети, създадени от Левски. По този начин се акцентира върху факта, че делото на Апостола продължава и след неговата смърт. Учителят разказва за организирането на въстанието: шиенето на знамена, черешовите топчета, униформите и т.н. Тук могат да се включат и знанията на учениците. На третокласниците може да се зададе въпрос знаят ли селища, които са участвали във въстанието, дали са ги посещавали и т.н.

Следващият елемент от урока е посветен на самото въстание. Изясняват се причините за по-ранното избухване: вместо на 1 май – на 20 април (предателство). Тук може да се подчертае, че това е една от причините за потушаването му. Чрез презентация и разказ учителят въвежда учениците в хода на действията. На картата се локализират въстаналите селища в Търновско и Севлиевско, в Средногорието и Родопите. Отново чрез картата като самостоятелна работа в час учениците могат да проследят пътя на четата на Христо Ботев.

В края на урока като извод могат да се изяснят чрез беседа с учениците причините за потушаването на въстанието: обхваща неголяма територия, въоръжението е слабо, в повечето райони няма масово участие, преждевременно избухване, липса на обединяваща фигура от типа на Левски и единен ръководен център, никой друг народ или държава не подкрепя българите.

За затвърждаване на материала от урока: задачите от учебника.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка. За домашна работа: задачи от учебната тетрадка или проект, посветен на герой или селище, участвало във въстанието.

55. ОСВОБОЖДЕНИЕТО НА БЪЛГАРИЯ

Вид на урока: за нови знания.

Основна дидактическа цел на урока: Учениците да осмислят, че жестокото потушаване на Априлското въстание и неговия отзвук са една от причините за обявяването на войната. Те трябва да познават действията на руските войски и българското участие в освободителната война.

Задачи. Учениците

- да знаят за отзвука на Априлското въстание и неговото значение за избухване на войната;
- да проследят действията на руската армия;
- да знаят за руски офицери и други личности, изиграли важна роля в Освобождението;
- да знаят за ролята на Българското опълчение и българското население в Освобождението.

Умения: работа с изображения, карта.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация, разказ.

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото“ за 3. клас; електронен вариант на учебника, учебна тетрадка, атлас.

Насоки, коментари и препоръки

Урокът може да започне с припомняне на причините за потушаването на Априлското въстание. Подчертава се жестокостта, приложена от османците, и се преминава към реакцията на известни личности от Русия и други европейски държави в защита на българите. На учениците може да се разкаже за мистичната българска идея за „дядо Иван“, който е образът на Русия и надеждата за освобождение от нейна страна.

Следващият елемент от урока е участието на българите в Освобождението. Трябва да се обясни терминът „опълченци“. След това чрез презентация да се покаже Самарското знаме и да се обяснят символите, които са извезани: иконата на Богородица и светите братя Кирил и Методий. На учениците се разказва, че знамето е подарък от жителите на руския град Самара (затова се нарича Самарско), а символите показват близостта на двата народа – руския и българския, които са православни християни и славяни. След това се преминава към разказ за участието на опълченците във войната.

С помощта на картата от учебника се представя следващият елемент от урока: ходът на войната. Проследяват се действията на руската армия. Назовават се имената на най-известните генерали. Акцентират се на местата, където са проведени най-важните и ожесточени боеве: Стара Загора, Шипка, Плевен.

Урокът завършва с разказ за подписването на мирния договор в Сан Стефано и отново чрез картата от учебника се очертават границите на Санстефанска България. Тук е моментът да се спомене, че именно денят на подписването на този договор е националният празник на България днес. Учениците могат да поразсъждават заедно с учителя над въпроса защо именно тази дата е толкова важна за българите.

За затвърждаване на материала от урока: задачи 1 и 3 от учебната тетрадка; задача 2 от учебника.

Контрол: индивидуални отговори, решаване на задачите от учебната тетрадка.

Учебна тетрадка. За домашна работа: задачи от учебната тетрадка или проект, посветен на сражение, личност от войната или паметник, посветен на Руско-турската война.

61. КАКВО НАУЧИХ ЗА ПРИРОДАТА И ХОРАТА НА БЪЛГАРИЯ

Вид на урока: годишно обобщение

Основна дидактическа цел на урока: Да се обобщят и затвърдят знанията на учениците за природата и хората на България.

Задачи: Учениците

- да правят понятийно обобщение;
- да развиват уменията за тематично обобщение;
- да усъвършенстват уменията за работа с географска карта.

Методи на преподаване: дискусия

Учебно-методически ресурси: учебник „Човекът и обществото” за 3. клас, електронен вариант на учебника, учебна тетрадка и атлас по „Човекът и обществото” за 3. клас, природна карта на България, презентация

Насоки, коментари и препоръки

Урокът има обобщаващ и практически характер. Чрез него се обобщават и затвърдяват знанията за природата на България, за живота и трудовите дейности на хората. Дава се възможност на учениците да проверят своите знания чрез отговори на въпроси, както и да покажат умения за работа с географска карта. Учебникът предлага възможност урокът да се проведе изцяло на базата на неговото учебно съдържание. Отделни задачи могат да се поставят за самостоятелна работа или за работа по групи, учениците да отговарят устно или писмено. Активно трябва да се използват при обобщението карти на Европа, Балканския полуостров и природна карта на България. Необходимо е да се затвърди уменията за работа с географска карта. Учителят може да поставя допълнителни задачи, които не са включени в урока. В заключение учителят оценява изпълнението на задачите от учениците.

Учителят може да направи годишното обобщение и по друг начин, с други средства, стига чрез тях да постигне заложените в учебната програма цели.

Контрол: индивидуални отговори, работа по географска карта, изпълнение на задачите от учебника.

ГОДИШНО ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

Човекът и обществото – ОП за 3. клас

Учебни седмици – 32

I срок – 18 седмици

II срок – 14 седмици

Годишен хорариум – 64 часа, от тях:

Брой часове седмично – 2

За нови знания – 32 часа

За упражнения (дейности) – 22 часа

За обобщение и преговор – 8 часа

За контрол – 2 часа

№	Учебна седмица	Тема на урочната единица	Очаквани резултати от обучението	Методи, използвани при работа	Бележки
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Първи учебен срок					
1	1	Какво знаете за света около вас	Актуализира знания и умения по “Околен свят”		
2	1	Проверка на входното равнище	Проверка на знанията и уменията, формирани във 2. клас		
3	2	Нашата родина	Разпознава символите на нашата родина. Знае официалните празници. Посочва столицата на България на картата.	Развива умения за разпознаване на държавните символи. Развива умения за работа с карта.	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
4	2	Човекът и обществото	Различава различни групи в обществото. Осъзнава себе си като част от няколко групи в обществото. Разбира, че правилата в обществото са задължителни за всички.	Разбира правилата и задълженията на всеки в обществото. Изгражда потребност от спазване на правилата в обществото.	
5	3	Пред картата на България	Определя посоките на света при работа с географска карта. Посочва държавните граници на България на географската карта.	Работа с карти. Работа с нагледни материали (карти).	
6	3	България – част от Европа	Познава условните знаци. Ориентира се по географската карта за местоположението на България на Балканския полуостров.	Работа с карти. Работи с различни източници на информация. Развива умения за работа с текст, изобразения.	
7	4	Общество и родина	Извлича информация от държавните символи за родината. Затвърждава знанията си за различните обществени групи.	Работи с различни източници на информация. Развива умения за работа с текст, изобразения.	
8	4	Общество и родина	Очакваните знания, умения и компетентности от раздела	Развива умения за ориентиране по картата на България. Развива умения за разпознаване и описание на националните символи. Работа за формиране на националното самосъзнание.	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
9	5	Равнина и низини	Описва с помощта на географската карта повърхнината на Република България. Описва основни характеристики на природни обекти – равнина, низини. Ориентира се по цветовете на географската карта за местоположението на природни обекти и по условните знаци за големината на селищата. Разбира отговорността на хората за опазването на природните богатства на България. Обяснява връзката между природните дадености и трудовата дейност на хората.	Използване на карта при описване на природни обекти. Съставяне на устни и на кратки писмени описания на географски обекти.	
10	5	Планините в България – 1. част	Описва с помощта на географската карта повърхнината на Република България. Описва основни характеристики на природни обекти – планини. Ориентира се по цветовете на географската карта за местоположението на природни обекти и по условните знаци за големината на селищата. Разбира отговорността на хората за опазването на природните богатства на България. Обяснява връзката между природните дадености и трудовата дейност на хората.	Използване на карта при описване на природни обекти. Съставяне на устни и на кратки писмени описания на географски обекти.	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
11	6	Планините в България – 2. част	Описва с помощта на географската карта повърхнината на Република България. Описва основни характеристики на природни обекти – планини. Ориентира се по цветовете на географската карта за местоположението на природни обекти и по условните знаци за големина на селищата. Разбира отговорността на хората за опазването на природните богатства на България. Обяснява връзката между природните дадености и трудовата дейност на хората.	Използване на карта при описване на природни обекти. Съставяне на устни и на кратки писмени описания на географски обекти.	
12	6	Равнина, низини и Задбалкански котловини	Ориентира се по цветовете на географската карта за местоположението на природни обекти.	Развиване на умение за работа с географска карта.	
13	7	Планините на картата на България	Ориентира се по цветовете на географската карта за местоположението на природни обекти.	Развиване на умение за работа с географска карта.	
14	7	Водното богатство на България	Описва основни характеристики на природни обекти – реки, езера, море. Ориентира се по цветовете на географската карта за местоположението на природни обекти. Разбира отговорността на хората за опазването на природните богатства на България. Обяснява връзката между природните дадености и трудовата дейност на хората.	Използване на карта при описване на природни обекти. Съставяне на устни и на кратки писмени описания на географски обекти. Изготвяне на слайд за презентация по тема. Разглеждане на снимки от отиди и развлечения.	
15	8	Почви и растителен свят	Разбира отговорността на хората за опазването на природните богатства на България. Обяснява връзката между природните дадености и трудовата дейност на хората.	Търсене на информация по определен проблем от писмени документи в учебника и други източници на информация. Работа с нагледни материали (табла, картини).	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
16	8	Животински свят	Разбира отговорността на хората за опазването на природните богатства на България. Обяснява връзката между природните дадености и трудовата дейност на хората.	Търсене на информация по определен проблем от писмени документи в учебника и други източници на информация. Работа с нагледни материали (табла, картини).	
17	9	Водите на картата на България	Ориентира се по цветовете на географската карта за местоположението на природни обекти.	Развиване на умение за работа с географска карта.	
18	9	Почви, растителен и животински свят	Разказва за значението на опазването на почвата, растителния и животинския свят. Разказва за проблеми свързани с почвите, растителния и животинския свят.	Изготвяне на слайд за презентация по тема.	
19	10	Природни забележителности	Описва основни характеристики на природни обекти – природни забележителности. Ориентира се по условните знаци на географската карта за местоположението на природните забележителности. Разбира отговорността на хората за опазването на природните богатства на България.		
20	10	Природните забележителности в България	Разказва за значението на опазването на природните забележителности. Разказва за проблеми, свързани с почвите, растителния и животинския свят.	Разказва за посетени природни забележителности. Изготвя табло със снимки за дадена природна забележителност. Съставя маршрут с помощта на географската карта за посещение на природни забележителности.	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
21	11	Да опишем природата	Описва основни характеристики на природни обекти – низини равнина, планини, реки, езера, море. Разбира отговорността на хората за опазването на природните богатства на България. Обяснява връзката между природните дадености и трудовата дейност на хората. Очакваните знания, умения и компетентности от раздела	Търсене на информация по определен проблем от писмени документи в учебника и други източници на информация. Работа с нагледни материали (табла, картини). Споделяне на впечатления от посещения на природни резервати. Развива умения за работа с различни източници. Умение за работа с карта.	
22	11	Природата на България			
23	12	Трудовата дейност на хората	Ориентира се по цветовете на географската карта за местоположението на природни обекти и по условните знаци за големината на селищата. Разбира отговорността на хората за опазването на природните богатства на България. Обяснява връзката между природните дадености и трудовата дейност на хората.	Работа с нагледни материали (табла, картини). Изготвяне на слайд за презентация по тема. Работа с географска карта. Изготвяне на табла със снимки. Търсене на информация по определен проблем от писмени документи в учебника и други източници на информация.	
24	12	Машините в трудовата дейност на хората	Обяснява връзката между природните дадености и трудовата дейност на хората.	Работа с нагледни материали (табла, картини). Изготвяне на слайд за презентация по тема. Работа с географска карта. Изготвяне на табла със снимки. Търсене на информация по определен проблем от писмени документи в учебника и други източници на информация.	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
25	13	Трудовата дейност в услуга на другите	Обяснява връзката между природните дадености и трудовата дейност на хората.	Работа с нагледни материали (табла, картини). Изготвяне на слайд за презентация по тема. Работа с географска карта. Изготвяне на табла със снимки. Търсене на информация по определен проблем от писмени документи в учебника и други източници на информация.	
26	13	Трудови дейности в туризма и отдиха	Обяснява връзката между природните дадености и трудовата дейност на хората.	Работа с нагледни материали (табла, картини). Изготвяне на слайд за презентация по тема. Работа с географска карта. Изготвяне на табла със снимки. Търсене на информация по определен проблем от писмени документи в учебника и други източници на информация.	
27	14	Трудова дейност и околна среда	Обяснява връзката между природните дадености и трудовата дейност на хората. Разбира отговорността на хората за опазването на природните богатства на България.	Работа с нагледни материали (табла, картини). Изготвяне на слайд за презентация по тема. Работа с географска карта. Изготвяне на табла със снимки. Търсене на информация по определен проблем от писмени документи в учебника и други източници на информация.	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
28	14	Трудовата дейност на хората	Работа с географска карта – посочва различни обекти за развитие на растениевъдство, животновъдство, туризъм и др. Обяснява връзката между природните дадености и трудовата дейност на хората. Разбира отговорността на хората за опазването на природните богатства на България.	Работа с нагледни материали (табла, картини). Изготвяне на слайд за презентация по тема Работа с географска карта. Изготвяне на табла със снимки. Търсене на информация по определен проблем от писмени документи в учебника и други източници на информация.	
29	15	Природата и трудовата дейност на хората в родното селище	Работа с географска карта. Посочва родното селище на географската карта. Посочва различни обекти за развитие на растениевъдство, животновъдство, туризъм и др. Обяснява връзката между природните дадености и трудовата дейност на хората в родното селище. Разбира отговорността на хората за опазването на природните богатства на родното селище.	Работа с нагледни материали (табла, картини). Изготвяне на слайд за презентация по тема. Работа с географска карта. Изготвяне на табла със снимки. Търсене на информация по определен проблем от писмени документи в учебника и други източници на информация. Разказване на легенди и предания за родния край.	
30	15	Връзки с миналото	Разбира и назовава основните материални и писмени източници. Осмисля значимостта на труда на археолозите за проникване в миналото на човешките общества.	Развива умения за извличане на информация от източници.	
31	16	Как да изчисляваме времето	Познава правилата за измерване на времето. Посочва понятия, свързани с хронологията. Ползва линия на времето.	Развива умения за работа с линия на времето, подреждане на събитията в хронологичен ред.	
2	16	Обществото на траките	Познава основните сведения за живота на траките: бит, поминък, обществен ред. Осмисля изворите за техния живот чрез съкровищата и гробниците.	Развива умения за работа с разнообразни източници.	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
33	17	Тракийска култура	Познава религиозните вярвания на траките. Разпознава основните тракийски божества.	Разбира културното наследство на траките като българска ценност.	
34	17	Тракийската гробница	Познава тракийските гробници по българските земи.	Развива умение за извличане на информация от изображение.	
35	18	Древните траки	Очакваните знания, умения и компетентности от раздела	Развива умения за работа с различни източници. Развива умение за работа с карта.	
36	18	Славяните и древните българи	Разбира, че славяните и древните българи са основни етнически компоненти, от които е образувана българската средновековна народност. Познава бита и вярванията на двата народа.	Развива умение за работа с карта. Описва елементи от бита на славяни и българи. Развива умения за работа с изображение.	
Втори учебен срок					
37	19	Създаване и укрепване на българската държава	Разбира приемствеността и различieto между Старата Велика България и Дунавска България. Знае и посочва приноса на Тервел, Крум и Омуртаг за укрепване и разширение на държавата.	Развива умения за работа с карта, работа с изображения, идентифицира фигури в релеф (Мадарския конник).	
38	19	България – християнска държава	Осъзнава причините за приемането на християнството и промените, които настъпват в държавата. Познава делото на Кирил и Методий и техните ученици.	Развива умения за описание на картина. Попълване линия на времето.	
39	20	Цар Симеон Велики	Посочва териториалните достижения на България по времето на Симеон. Разбира културното развитие на България и нейното издигане като културно средище.	Развива умения за разбиране ролята на личността в напредъка на всяко общество. Развива умения за работа с карта и изображение.	
40	20	Работа с историческа карта	Познава условните знаци. Извлича информация от карта.	Развива умения за работа с карта.	
41	21	България – център на славянската писменост и култура	Определя ролята на владетеля за развитието на книжовността. Посочва книжовниците и познава тяхната дейност.	Развива умения за работа с изображение. Развива умения за работа с текст.	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
42	21	Залезът на Първата българска държава	Осмисля признаването на Петър за цар и издигането на църквата в патриаршия. Проследява делото на Самуил за отстояване независимостта на българите и борбата му срещу Византия.	Развива умения за работа с карта.	
43	22	Столиците на Първата българска държава	Познава столиците на Първата българска държава. Описва архитектурните паметници.	Развива умения за работа с различни информационни източници.	
44	22	Първа българска държава	Очакваните знания, умения и компетентности от раздела	Обяснява основни понятия, с които работи и може да посочи примери за тях. Различава важни събития и личности от периода.	
45	23	Възход на Втората българска държава	Осмисля факта, че въпреки византийското господство българската общност се е съхранила. Посочва българските владетели от династията на Асеневци. Знае тяхното дело за възстановяването и признаването на Втората българска държава. Дава примери за възхода на България по времето на цар Иван Асен II. Извлича информация от различни източници.	Развива умения за характеристика на личност. Прилага умения за извличане на информация от различни видове източници. Работа с линия на времето.	
46	23	Залезът на Второто българско царство	Познава културния разцвет на България по времето на цар Иван Александър. Осмисля значението на политическото раздробяване на страната в завладяването ѝ от османците.	Развива умения за работа с изображение. Умения за работа с карта.	
47	24	Великите победи на Асеневци	Познава и описва събития от управлението на Асеневци. Търси и подбира примери за достиженията на българската държава от този период.	Изпълнява задачи, свързани със съпоставяне на текст със схема. Прилага умения за работа с текст. Развива умения свързване на изображение със събитие.	
48	24	Търновград	Описва столицата, като използва различни източници. Посочва архитектурни паметници, като използва схемата.	Извлича информация от различни източници – текст, схема	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
49	25	Втората българска държава	Очакваните знания, умения и компетентности от раздела	Обяснява основни понятия, с които работи и може да посочи примери за тях. Различава важни събития и личности от периода.	
50	25	Българите в Османската империя	Осмисля промените, които настъпват в живота на българите. Осмисля ролята на християнството в съхраняването на българската културна специфика. Дава примери за съпруга на българите.	Изпълнява задачи, свързани с търсене и обработване на информация по определена тема.	
51	26	Народните будители	Осмисля идеите на будителите и тяхното дело. Описва промените, които настъпват в образovanieto на българите. Дава примери за български дейци.	Развива умения за описание на личност. Развива умения за работа с карта.	
52	26	Апостолите на Освобождението	Знае най-ярките политически дейци. Познава тяхната дейност. Разбира саможертвата им в името на свободата на отечеството.	Търси информация, свързана с дейността на Васил Левски. Развива умения за анализ на изображения. Работа с карта.	,
53	27	Априлско въстание	Описва подготовката и протичането на самото въстание. Познава личностите, участвали във въстанието.	Развива умения за ориентиране по карта. Развива умения за характеристика на личност.	
54	27	Народ на войводи	Търси информация и разказва за български хайдут	Развива умения за работа с текст. Развива умения за търсене на информация по зададен въпрос.	
55	28	Подвигът на четите	Познава български войводи на чети. Проследява пътя на четите.	Развива умения за работа с карта.	
56	28	Освобождението на България	Осъзнава значението на отзвука на Априлското въстание в Освобождението. Знае за българското участие в руско-турската война. Осъзнава жертвата на руснаци, румънци и др. в освобождаването на България. Познава руските генерали, участвали във войната.	Различава последици от значими събития. Развива умения за работа с карта, като проследява пътя на руската армия. Развива умения за работа с текст.	
57	29	На урок в музея	Познава работата на музейните работници и значението на музеите за съхраняването на материалната култура.	Развива умения за работа с различни източници.	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
58	29	Българското възраждане	Използва хронологични и пространствени ориентири при описание на събития. Знае и описва дейността на личности от периода.	Обяснява основни понятия, с които работи и може да посочи примери за тях. Различава причини и последици за значими събития.	
59	30	Българско възраждане	Очакваните знания, умения и компетентности от раздела	Обяснява основни понятия, с които работи и може да посочи примери за тях. Различава важни събития и личности от периода.	
60	30	Празници и обичаи	Познава различните народи, които живеят в страната. Знае техните най-значими празници.	Търси информация и разказва за различните обичаи и празници.	
61	31	Паметници и паметни места в България	Осмисля значението на паметниците за съхраняване на паметта за миналото.	Свързва личности с изображения.	
62	31	Културно наследство на моя роден край	Осмисля значението на родния край в живота на човек. Познава забележителностите на своя край, свързани с миналото.	Търси информация и разказва за родния край. Развива умения за работа с изображение.	
63	32	Какво научих за природата и хората на България Из нашето минало	Очакваните знания, умения и компетентности от всички раздели	Обяснява основни понятия, с които работи и може да посочи примери за тях. Различава важни събития и личности.	
64	32	Изходно ниво			

Годишният тематичен план е изработен съгласно утвърдената учебна програма по “Човекът и обществото” за III клас – ОП на МОН.

Преструктуриране на годишното тематично разпределение през учебната 20..../20.... година:

- Грипна ваканция (при условие, че бъде обявена)!
- Провеждане на избори (ако има предвидени)!
- Обединяване на две теми в един час (при неучебни дни)!